

MASARYKOVA UNIVERZITA

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra sociální pedagogiky

Praxe ve školním zařízení

PdF:ASPG_PXAD Praxe I. Pedagogické činnosti ve školním zařízení

Brno 2017

Vypracovala:, UČO:

Obor: CŽV - Asistent pedagoga

Úvod

Pocházím z malého města, ve kterém jsou dvě základní školy. Svým přístupem, velikostí a počtem žáků se výrazně liší. Rozhodla jsem se, že oslovím obě školy s prosbou absolvování praxe v jejich zařízení. Oba ředitelé souhlasili. Byla jsem zvědavá, zda se potvrdí či vyvrátí mé domněnky o různém přístupu jednotlivých škol v zaměstnávání asistentů pedagoga a využívání metod práce s dětmi s SPU.

ZŠ Klášterní, Moravský Krumlov

Charakteristika školy:

První škola je tradiční škola, se stoletou tradicí. Ze svých osobních zkušeností, mám dítě v šestém a druhém ročníku na téže škole vím, že „alternativní,“ nápaditější způsob výuky není běžný, hůře se prosazuje. Výuka je čistě frontální, využívání pomůcek není také nijak zvlášť upřednostňováno, zvláště na prvním stupni.

Škola je rozdělena na dvě budovy, první více jak 100 let stará má malé třídy, úzké chodby, některé bez přímého světla. Vybavení tříd je zastaralé, podle některých rodičů (ti co školu navštěvovali) více jak 30 let staré. Celkově škola působí stísněnějším a temnějším dojmem. Druhá budova je postavena v 90-tých letech a má již více prostorné třídy a je prosvětlenější.

I když byla škola zrekonstruována, zateplení a výměna oken, k vnitřní rekonstrukci nedošlo. Z důvodu rekonstrukce vodovodního řádu byly přebudovány jen dvě stávající třídy. Většina tříd není vybavena ani interaktivní tabulí. Koberec se v některých třídách nachází, ale při výuce není využíván. Místo interaktivní tabule paní učitelka používá počítač, promítací plátno a ukazovátko.

Nabízí se otázka, proč má škola tolik žáků? První stupeň má v každém ročníku 2 třídy, druhý stupeň v každém ročníku již tři třídy. Děti z okolních malotřídek automaticky přechází právě na tuto školu. Jsou dvě možnosti vysvětlení: kvalitní učitelé a lepší dostupnost pro dojíždějící. Škola se nachází v centru města.

V tomto roce byla schválena dotace na rekonstrukci tří tříd. Pokud se bude rekonstruovat tímto tempem, dvě tři třídy za dva roky, budou se muset na jejím konci znovu rekonstruovat

třídy, které byly opravené jako první. Snad se situace zlepší a žáci ze dvou tříd se nebudou muset dělit o jednu klecovou šatnu.

VŠP:

„Poskytované vzdělání vede k tomu, aby si žáci osvojili potřebné strategie učení a na jejich základě byli motivováni k celoživotnímu učení, aby se učily tvořivě myslet a řešit přiměřené problémy, účinně komunikovat a spolupracovat, chránit své fyzické a duševní zdraví, vytvořené hodnoty a životní prostředí, být ohleduplní a tolerantní k jiným lidem, k odlišným kulturním a duchovním hodnotám, poznávat své schopnosti a reálné možnosti a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o své další životní dráze a svém profesním uplatnění.“ *www.klasterni.cz*

Zájmové vzdělávání poskytuje účastníkům naplnění volného času zájmovou činností se zaměřením na různé oblasti. Zájmové vzdělávání se uskutečňuje ve školní družině.

79-01-C/01 Základní škola, rámcový vzdělávací program, délka vzdělávání 9 roků.

Učební plán 1.-5. ročník podle Školního vzdělávacího programu – Škola pro každého.

Učební plán 6.-9. ročník podle Školního vzdělávacího programu – Škola pro každého.

Počet žáků: 1.-5. – 206, 6.-9. – 247, celkem 453.

ŠVP obsahuje také informace o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, a vzdělávání žáků nadaných a mimořádně nadaných.

Na škole pracují jen dvě asistentky pedagoga. Obě jsou inženýrky s kurzem asistenta. Jedna dělá asistenta svému synovi s DMO, druhá je přiřazena k žákovi z 8.třídy – dále chodí jen na jednotlivé hodiny i do jiných tříd na druhém stupni. Na prvním stupni asistenti pedagoga nepracují. Učitelé nemají velkou zkušenost s asistentem pedagoga.

První den praxe

Byla jsem přiřazena do třídy 6. C k asistentce pedagoga ing. Němcové. Paní inženýrka pracuje jako asistentka pedagoga prvním rokem, je asistentkou svého syna, který po narození prodělal

onemocnění DMO. Narodil se předčasně jako 1 kg dítě. Trvale mu byla poškozena páteř, neudrží tělo, cit v nohách má. U dítěte také nedošlo ke snížení intelektu. Z tohoto důvodu byla integrace doporučena. Každý rok musí být přezkoušen ve SPC.

Martin se pohybuje pomocí vozíčku, ve třídě má také speciální stojan určený ke stání. Každou 2. a 5. hodinu ho matka do stojanu upíná. Protože jsou ve škole schody v případě nutnosti se využívá tzv. schodolez. Vzhledem k tomu, že není Martin plně ochrnutý může s oporou schody vyjít. Doma se na krátké vzdálenosti také pohybuje pomocí čtyřbodové hole a speciální koloběžky.

Školu navštěvuje prvním rokem. Do té doby navštěvoval malotřídku v místě svého bydliště. Asistentku pedagoga využíval již při nástupu do mateřské školy a měl ji po celou dobu stejnou (zůstala však na příslušné škole), proto škola hledala pro chlapce novou asistentu. Ač se zpočátku zdálo, že rodinné vazby mohou být překážkou, není tomu tak. Chlapec velice dobře prospívá, matka dobře reaguje na jeho potřeby. Nechává mu dostatečný prostor pro samostatnou práci a komunikaci se spolužáky.

Příchodem Martina do nové školy, se jeho prospěch zlepšil. Patří mezi lepší žáky, na pololetí měl jen jednu dvojku, a to z matematiky, protože je dyskalkulik. I po sociální stránce nastala obrovská změna, o vše se intenzivně zajímá a dění kolem sebe pozoruje.

Mezi jeho oblíbené předměty patří čeština. Rád píše různé povídky, s některými dokonce vyhrál i soutěž.

Protože má problém s grafomotorikou, píše Martin jen tiskacím písmem. Vždy si poznámky začíná psát sám, ve chvíli, kdy nestíhá zapisovat, tak mu vše potřebné doplní asistentka. Diktáty píše na počítači, ostatní písemky píše sám, jen má na vypracování více času. Při výuce nepoužívá žádných speciálních pomůcek, pouze při matematice může používat kalkulačku a má možnost pracovat déle než ostatní.

Druhý den praxe:

Stejně jako předešlý den, jsem byla přiřazena do třídy 6.C k asistentce pedagoga paní ing. Němcové. Vyučování probíhalo stejně jako předešlý den. Střídání učitelů a vyučovacích předmětů. Způsob práce asistenta pedagoga a komunikace s učiteli a žáky se výrazně neliší. Učitelem není nijak zvlášť zapojován do chodu hodiny, ani ostatní žáci jeho služeb nevyužívají. Je tu brán spíše jako osobní asistent handicapovaného žáka. Jen o některých přestávkách je asistent pedagoga využitý jako dozor na chodbě.

ZŠ Ivančická

Charakteristika školy:

Budovu školy tvoří 6 pavilonů.

– moderní prostorná škola postavená v roce 1982, se nachází v okrajové části města. Kapacita školy je 560 žáků, v současné době se zde učí 204 žáků. Škola sdružuje školní jídelnu a 4 oddělení školní družiny.

Hlavním cílem školy je vzdělávání a výchova žáků podle poznatků o psychosomatickém vývoji dětí a mládeže. Velký důraz klademe na další vzdělávání pedagogických pracovníků zejména v oblasti osobnosti a sociální výchovy, moderních metod v didaktice předmětů, Tvořivé školy, metody dobrého startu, specifických poruch učení, speciální pedagogiky, anglického jazyka, výpočetní techniky a školského managementu. (www.zsivancicka.cz)

Mimo klasických tříd má škola dvě třídy základní školy se skupinovou integrací žáků se specifickými poruchami učení. Dvě třídy žáků s lehkým mentálním postižením (základní praktická škola) a dvě třídy těžce zdravotně postižených žáků s kombinovanými vadami (základní škola speciální).

Pedagogický sbor se proto skládá nejen z pedagogických pracovníků pro základní školy, ale i speciálních pedagogů, vychovatelek, asistentů pedagoga.

Prioritou školy je vzdělávání všech dětí, zdravých i postižených, „pod jednou střechou“.

Školní vzdělávací program pro základní vzdělání:

Náš školní vzdělávací program vychází z obecných vzdělávacích cílů a klíčových kompetencí Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání a z koncepce, která vznikla analýzou pedagogického procesu, vlastních možností a schopností pedagogického sboru, požadavků rodičů a života školy vůbec. Škola tvoří sociální systém s mnoha vnějšími a vnitřními vztahy. Otevřený systém má větší šance fungovat dobře, zdravě a být lidem prospěšný. Komunikace a vztahy uvnitř školy i navenek s rodiči a veřejností jsou jedním z nejdůležitějších

témat pro školu a její vedení. Pro úspěšný rozvoj dítěte má velký význam život v populačně přirozené skupině, kde jsou zastoupeni jedinci s různými vlohami a slastnostmi.

Chceme dále rozvíjet silné stránky školy a maximálně eliminovat a napravovat to, co považujeme za nedostatky. Základní vzdělávání má žákům pomoci utvářet a postupně rozvíjet klíčové kompetence a poskytnout spolehlivý základ všeobecného vzdělání orientovaného zejména na situace blízké životu a na praktické jednání. (ŠVP ZŠ Ivančická)

Ve škole se nachází devět tříd základní školy. Dvě třídy pro žáky s lehkým mentálním postižením a dvě třídy pro žáky se středně těžkým a těžkým zdravotním postižením s kombinovanými vadami.

Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami:

Žák se speciálními vzdělávacími potřebami – podpůrná opatření realizuje škola a školské zařízení – první stupeň bez doporučení školského zařízení (PLPP), druhý až pátý stupeň se realizuje na základě doporučení ŠPZ, jedná se o IVP.

Vzdělávání žáků nadaných a mimořádně nadaných:

Výuka probíhá takovým způsobem, aby byl stimulován rozvoj potenciálu včetně různých druhů nadání, aby se mohl ve škole projevit a dále rozvíjet.

Školský vzdělávací program pro základní vzdělávání a vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením – škola pro život:

Třídy praktické jsou na škole dvě, jedna na prvním stupni, druhá na stupni druhém. Zajišťuje žákům především individuální přístup ve všech směrech. Projekty, evaluace jsou shodné s ŠVP základní školy, liší se jen kompetence v jednotlivých oblastech vzdělávání.

Školský vzdělávací program pro základní vzdělávání se středně těžkým a těžkým mentálním postižením: - škola pro život

Škola má dvě třídy speciální, které navštěvují žáci především s kombinovaným postižením (mentálním, tělesným, a smyslovým, s vadami řeči), s mentálním postižením - střednětěžké postižení a poruchami autistického spektra (PAS). Pro každého je vypracován individuální vzdělávací plán. Využívají také různé formy terapií (canisterapie, AAK, arteterapie, prvky snoezelenu, Orofaciální stimulace ORFS...)

První den praxe:

První den na škole jsem strávila ve třídě I.Z, ve třídě pro děti s lehkým mentálním postižením – třídě praktické. Třída se skládá ze 4 ročníků a navštěvuje jí 7 žáků. Vyučující je speciální pedagožka a má k dispozici asistentku pedagoga. V den mé naslechové praxe byla přítomna ještě jedna asistentka pedagoga z druhé třídy (její žáci byli nemocní).

Prostředí třídy: třída je vybavena nejen psanými texty, ale i text doplněn obrázky: např. rozvrh hodin a jednotlivé činnosti doplněn piktogramy. Učebnice a pomůcky používají pro zvláštní, praktické školy.

Na začátku vyučovacího dne asistentka pedagoga zkontroluje pomůcky, úkoly a koncem týdne přichází vyhodnocení a získávání odměn – peříčka.

Čtení: Učitelka každému žákovi přidělí práci, buď samostatnou nebo za pomoci asistentky. Při čtení třeba dva žáci předčítají nahlas svůj text a odpovídají na jednotlivé otázky z textu. Např. „Co je to neunesé? Co znamená papírnictví?“ Učitelka vše řídí a rozdává jednotlivé úkoly i do kříže. Překvapuje mě, jak se mohou děti na svůj text soustředit, když ostatní pracují na svém úkolu ne zrovna potichu. Pokud práce není dokončena žáci s pomalejším tempem pracují i o přestávce.

Matematika: Kontrola pomůcek na hodinu a následné rozdání úkolu. Každý žák pracuje na něčem jiném a děti ze stejného ročníku mají totožné úkoly. Dvě asistentky se věnují pomalejším žákům. Dívka z třetí třídy píše příklady na sčítání na tabuli a následně je sama počítá. Čtvrtáci u tabule vyjmenovávají násobky 3, páťáci mají za úkol vypracovat jednoduché slovní úlohy. Jsem překvapená samostatností dětí, kdy někteří jsou rychlí, jiným jde práce pomaleji.

To, co v průběhu dne nestihnou ve vyučování dodělávají ve školní družině s asistentkou pedagoga. Spolupráce asistentky a vyučující je dobrá – pracují spolu již 7 let, tedy od doby, kdy byla praktická třída na škole založena.

Následovala výuka na školních pozemcích, kdy děti sázely semínka kedluben a ředkviček. Staraly se o rozdělení pomůcek a ostatní práci – zalévání, sázení, zahrabávání až po úklid a zametení skladu.

Při **výtvarné výchově**, kterou měly s jinou paní učitelkou děti pracovaly na výrobě papírových váz s větvičkami. Některým šla práce velice dobře, jiným pomaleji. Vše se odvíjelo od jejich rozvinutí jemné motoriky. Práce s nůžkami a zdobení vázy jemnými vzory byla pro některé děti velice náročná.

Bylo pro mě velice těžké strávit den v praktické třídě jen na náslechové praxi bez větší možnosti se zapojit. Měla jsem velké nutkání vstát a jít dětem pomoci při činnostech, které jim šly hůře. Například, když žačka na tabuli nahustila čtyři sloupečky příkladů příliš blízko sebe a musela si to sama opravit, uvolila jsem se u paní učitelky, že ji pomůžu. Nebo při výtvarné výchově, kdy si jeden chlapec nevěděl rady se zdobením vázy, tak jsem se ho snažila navést, jak by to mohlo vypadat. Při práci s dětmi v praktické třídě je zapotřebí velká trpělivost, znalost problému jednotlivého žáka a jeho sociálních podmínek v rodině.

Druhý den:

Druhý den jsem byla přiřazena do klasické třídy ZŠ. Jednalo se o největší třídu na škole o 26 žáky. Třídní učitelka je speciální pedagožka. Ve třídě se nenachází žádný asistent pedagoga. Protože se třída v den náslechu měla zúčastnit divadelního představení v místním Muzeu a učitelka, která je na akci měla doprovázet přišla o hlas, dostala jsem za úkol zhostit se dozoru a stát se její prodlouženou rukou. Cesta do nedalekého Muzea a shlédnutí divadelního představení zabralo dvě vyučovací hodiny.

Prostředí třídy: ve třídě jsou umístěny veškeré pomůcky potřebné k vyučování. Vyjmenovaná slova, abeceda, rozdělení roku na jednotlivá roční období, násobilka, dělení atd. Ve školních skříních mají děti pexesa, různé kartičky jak na matematiku, češtinu, tak i do dalších předmětů. Ve třídě se také nachází čtecí koutek, koberec na odpočinek a relaxaci. Celkově je třída velice prostorná a světlá, umožňuje dětem dostatečný pohyb po třídě nejen při přestávkách, ale i v hodině. Rozmístění školních lavic a židlí má mezi sebou dostatečné vzdálenosti. Na dveřích a v jednotlivých pracovních zónách jsou vyvěšeny pravidla chování, týkající se jednotlivých činností.

Z celého dne jsem tedy byla přítomna vyučování pouze v hodinách matematiky a českého jazyka.

V **českém jazyce** děti probíraly vyjmenovaná slova po V. Nejdříve si děti rozdaly seznam vyjmenovaných slov do každé lavice, a poté si zopakovaly vyjmenovaná slova, které již umí, pomocí rozcvičky vyjmenovaných slov. Na jednotlivá slova si děti spolu s učitelkou vytvořily určitý pohyb, který dané slovo znázorňuje a poté ho společně předvedly. Mohly se nejen hýbat, ale i vydávat zvuky. Takže bylo ve třídě veselo. Všechny děti se s radostí zapojily, zvláště zvukové projevy je velice těšily. Rozcvička byla rychlá. Poté se děti uklidnily a paní učitelka je seznamovala s novými vyjmenovanými slovy po V. Nechala posílat kartičky s významem slova, který byl znázorněn obrázkem např. výt – pes, vít – věneček. Poté si děti jednotlivé obrázky k vyjmenovaným slovům vystřihnou, nalepí do sešitu a připiší text. Následuje vlastní vymýšlení postojů pro znázornění jednotlivých slov. Nejdříve se děti radí ve dvojicích v lavici, poté si sdělují nápady navzájem s učitelkou a dohodnou se na finální podobě ztvárnění vyjmenovaného slova. Vše si natrénují, společně předvedou a začlení do rozcvičky.

Následuje další hra: děti se postaví a paní učitelka jim dává kontrolní slova, aby poznala, zda látku dobře pochopily. Pokud se ve slově píše tvrdé Y děti sedí, pokud se ve slově píše měkké I děti vstanou. I při této hře mohou nahlížet žáci do pomůcky vyjmenovaných slov, kterou mají na lavici.

Matematika: Na začátku hodiny paní učitelka dává rozcvičku na sudá a lichá čísla. Pokud je číslo sudé – žák si dřepne, pokud je číslo liché – žák vyskočí.

Následuje samostatná práce – žáci počítají tzv. sloupečky, potřebují průhlednou folii, na kterou budou psát. Pokud dítě folii nemá, učitelka ji žákovi bez výčitek dá, aby mohlo pracovat. Samostatná práce není na známky, ale na počet chyb. Děti počítají příklady např. $85-23= ?$, výsledky si pak navzájem kontrolují a poté hodnotí jen počet chyb. Kdo nemá žádnou chybu, kdo má dvě chyby? Pokud mají děti více chyb, je jim doporučeno doma trénovat. Příklady, které děti nestihly se nepovažují za chybu. Učitelka je seznamuje podle počtu chyb, kterou známku by děti dostaly.

Z takto vedených hodin jsem měla velmi příjemný pocit. Žáci byli po celou dobu uvolnění, dobře spolupracovali. Vzhledem k tomu, že v hodinách bylo dětem dostatečně umožněno se

hýbat, popř. se i hlasitě projevovat (rozcvička vyjmenovaných slov, sudá – lichá čísla) nezaznamenala jsem, že by ve třídě některé z dětí trpělo neschopností koncentrace na práci právě z nedostatku pohybu a soustavného sezení v lavici. Ve třídě nedocházelo k většímu napomínání žáků z vyrušování v hodině. Děti neměly potřebu si šeptat a jinak vyrušovat. Žákům s pomalejším tempem byl dán dostatečný časový prostor pro zvládnutí a napsání jednotlivých úkolů. Mohly dopisovat v klidu, s učivem se na ně čekalo, učitelka vkládala další menší relaxační přestávky. Celkově bych řekla, že paní učitelka využila způsob výuky pro žáky se SPU pro celou třídu. Nezaznamenala jsem, že by tu některý žák výrazně zaostával za ostatními nebo měl nápadné negativní projevy chování v hodině.

Závěr:

Jsem tomu ráda, že mi bylo umožněno nahlédnout do obou základních škol, které jsou v našem městě. Jejich rozdílnost je patrná. Jedna škola – ZŠ Klášterní se zaměřuje především na klasické základní vzdělávání dětí bez výraznějších speciálně vzdělávacích potřeb. Má zkušenosti jen s žáky se SPU, asistentů pedagoga moc nevyužívá (zaměstnává jen dva). I když je škola je zapojena do projektu podpory inkluzivního vzdělávání v regionu Moravskokrumlovsko, v mých očích má však hodně co dohánět. Tak jak jsem měla možnost nejen v průběhu praxe (mám na škole obě dvě dcery) nahlédnout do vzdělávacího procesu školy se domnívám, že v současné době není škola příliš dobře připravena na inkluzi dětí nejen se SPU, LMP ale i jiných vad či handicapu. Moje mladší dcera má diagnostikovanou poruchu ADD. Navštěvuje pravidelně reedukaci v PPP v Brně, proto vím, jak je někdy velice těžká komunikace s třídní učitelkou.

Oproti tomu škola ZŠ Ivančická má zpracovaný plán vzdělávání pro všechny děti velmi dobře. Zaměřuje se na vzdělávání všech dětí (zdravých i s různou mírou postižení) bez rozdílu. Napadá mě, že možná existuje dohoda mezi školami o jejich zaměření. Jedna s velkou, plně nevyužitou kapacitou pro žáky se potýká s nedostatkem zájmu rodičů umístit dítě do této školy. Zaměřuje se na žáky s různým postižením. Oproti tomu, škola, ač prostorově omezena (zaměřuje se především na žáky bez specifických potřeb) má třídy přeplněné.

ZŠ Klášterní by však měla více snažit alespoň o propracovanější přístup k žákům se SPU, protože tito žáci školu navštěvují a navštěvovat budou (diagnostika probíhá většinou až kolem 8 roku), si zaslouží lepší podporu ze strany instituce např. zajištění asistenta pedagoga, lepší

metodika ve vyučování, aby se nestávalo, že dítě s SPU v pátém ročníku odchází na ZŠ Ivančickou, kde má přiděleno asistenta pedagoga.

ZŠ Ivančická má sice dobře vypracovanou strategii vzdělávání všech dětí, kdy její velikost a prostornost tříd zaručuje lepší integraci dětí s handicapem, ale nesmí zapomenout na vzdělávání dětí bez potřeby podpory a dětí nadaných. Děti bez speciálních vzdělávacích potřeb mohou být na škole v budoucnu v menšinovém zastoupení. Zaznamenala jsem ve svém okolí i negativní ohlasy, že se škola právě příliš věnuje dětem s SPU na úkor vzdělávání „normálních“ dětí.

Pokud existuje výše zmíněná dohoda a rozdělení škol v jejich zaměření, tak to by mohlo vysvětlovat, proč škola, která může mít více žáků v základním vzdělávání (ZŠ Ivančická – obava rodičů z přemíry integrace), nemá třídy plně obsazené a škola (ZŠ Klášterní) ač s menšími prostory a zaměřením především na žáky bez větší potřeby podpory, má třídy přeplněné.

Škola je živý organismus, který v současné době neplní jen funkci vzdělávací, ale měla by se více otevřít potřebám ze strany dětí, rodičů, široké veřejnosti a v neposlední řadě pedagogů. Reagovat, být aktuální a nebát se otevřeně komunikovat a neuzavírat se.